

2016-05-10

FISKE

Rapport från havsplaneringens tematiska
arbete från oktober 2015 till mars 2016

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Bakgrund	3
Arbetsgruppen.....	4
Deltagare	4
Mötestillfällen	4
Arbetssätt	5
Resultat.....	6
Målsättningar relaterade till temat.....	6
Samhällsmål/sectormål	6
Trender	7
Intresset år 2035	8
Intresset år 2050	8
Trender, strategiska frågor och kritiska faktorer för yrkesfiskets framtid.....	8
Skillnader mellan planområdena	11
Kompletterande underlag.....	12
Befintligt underlag som lyfts fram	12
Nytt underlag som tagits fram av arbetsgruppen	12
Behov av nytt underlag	13
Sektorn och andra aktiviteter/användningar	14
Samexistens.....	16
Möjliga synergier.....	16
Konkurrerande intressen	17
Problematiska konflikter.....	18
Fritidsfiske och rekreation.....	19
Övrigt att uppmärksamma	20
Avsnitt att vidareutveckla i havsplaneringsarbetet.....	20
Rekommendationer för planeringsarbetet	21

Sammanfattning

Planering handlar om vart vi är på väg. Målet för denna tematiska arbetsgrupp för fiske har därför inte varit att komma fram till en specifik lösning, utan gruppen har istället fokuserat på fiskets problem och möjligheter och hur vi kan arbeta med dessa i framtiden. Att utarbeta och tänka kring ett antal olika scenarier, och hur de kan påverka både fisk och fiske i framtiden.

Anledningen till att vi tänker i termer av scenarier är att vi måste planera för en föränderlig värld och ett föränderligt hav. Både fisk och fiskare rör sig över stora geografiska ytor varför det ur ett fiskeperspektiv inte alltid är lätt att peka ut vissa platser och ytor som särskilt viktiga. Detta kan ställas i kontrast till andra tematiska perspektiv som på ett lättare sätt kan påpeka vikten av ett område ur exempelvis ett sjöfarts- eller energiperspektiv. Vi måste därför ha en helhetssyn på diskussionen då fiske är något väldigt dynamiskt. Det rumsliga perspektivet i havsplaneringen måste därför, både ur ett fisk- och fiskeperspektiv, vara både föränderligt och flexibelt för att på bästa sätt kunna anpassas till framtiden.

Bakgrund

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram förslag till tre havsplaner. Planeringen ska ha ett helhetsperspektiv och vara tvärsektoriell. Ett steg på vägen är att fördjupa kunskapen om olika sektorer.

Därför har experter från centrala myndigheter och kustlänsstyrelser arbetat i sex tematiska arbetsgrupper för att samlat kunna diskutera sektorperspektiv och arbeta fram planeringsunderlag. De sex arbetsgrupperna har varit energi, sjöfart, fiske, naturskydd, regional tillväxt samt försvar och säkerhet. I gruppen för regional tillväxt har några kommuner och regionala organ som representerar olika förutsättningar och olika landsdelar deltagit.

Sektorperspektiven behöver utvecklas vidare och det behöver vi hjälp med av övriga intressenter, som till exempel branschorganisationer.

Grupperna har i första hand arbetat utifrån ett nationellt perspektiv, men har också tittat på de tre olika havsplanernas specifika förutsättningar.

Denna rapport redovisar resultatet av arbetet i gruppen **Fiske**.

Arbetsgruppen

Deltagare

Christer Larsson – HaV, (möte 1,2,3,4)
 Susanne Gustafsson – HaV, Havsplanering, (möte 1,2,3,4)
 Daniel Mattsson – HaV, GIS, (möte 1,2,3,4)
 Joacim Johannesson – HaV (möte 1)
 Rolf Gydemo – Länsstyrelsen Gotland (möte 1,2)
 Ulf Carlsson – Länsstyrelsen Västerbotten (möte 1,2)
 Gunnar Åkerlund – Länsstyrelsen Västra Götaland (möte 1,2,3,4)
 Marcus Klingberg – Länsstyrelsen Västra Götaland, GIS (möte 2)
 Fredrik Larsson - Länsstyrelsen Västra Götaland (möte 1,2,3,4)
 Adam Johansson – Jordbruksverket (möte 1,2,3)
 Patrik Johnsson – SLU (möte 1,2,3)
 Ulrika Gunnartz – HaV, Fiskereglering (möte 1,2,3)
 Marie Ingerup – HaV, Fiskereglering (möte 1,2,3)
 Stig Thörnqvist – HaV, Fiskereglering, (möte 2,3,4)
 Jarl Engquist – HaV, Fiske, administrativ kontroll (möte 1,2)
 Daniel Mattisson – WSP, (möte 2,3,4)

Mötestillfällen

Tematiska arbetsgruppsmöten har genomförts enligt följande:

1. Möte 1 – 8 oktober 2015 på Scandic Opalen, Göteborg

På agendan:

- Vi presenterade oss
- Arbetsbeskrivningen, avgränsning, målbild
- Arbetssätt, möten
- Fisk och fiske i havsplaneringen
- Medskick till nästa möte
- Vad är på gång? Strategin? Helcom Fish?

2. Möte 2 – 5 november 2015 vid Hav och Vattenmyndigheten, Göteborg

På agendan:

- Övergripande målsättningar för arbetsgruppen

- Mål för arbetet
- Leverans
- Arbetsinsats
- Den framtida fiskeplaneringen
 - Ett adaptivt förhållningssätt
 - Det internationella perspektivet
 - Det nationella perspektivet
 - Fiskets påverkan på land
- Fiske i relation till andra tematiska områden
 - Energi, kablar, sjöfart, försvar och säkerhet, vrak och fornlämningar, friluftsliv, naturvård

3. Möte 3 – 2 februari 2016 vid Hav och Vattenmyndigheten, Göteborg

4. Möte 4 – 29 februari 2015 vid Hav och Vattenmyndigheten, Göteborg

Den tematiska arbetsgruppen för Fiske träffades under två tillfällen under februari 2016. Vid dessa tillfällen så arbetade gruppen med att vidareutveckla de resonemang som förts under de två inledande tillfällena, samt med att visualisera olika konkurrerande intressen, konflikter, samexistens och synergier med förklarande anmärkningar i ett rumsligt perspektiv i en kartövning där alla områden av riksintresse för yrkes- samt fritidsfiske gick igenom. Resultatet blev en karta med både specifika och generella behov och egenskaper för temat fiske.

Arbetssätt

Via en i förväg utsänd agenda har mötena letts av Christer Larsson och Susanne Gustafsson på Havs- och Vattenmyndigheten. Frågeställningar har främst diskuterats i plenum där gruppens deltagare har belyst olika perspektiv utifrån respektive myndighets/organisations intressen.

För att spetsa till frågeställningarna genomförde gruppen under möte 4 även fyra post-it-lapp-övningar. De fyra frågeställningar som bearbetades var; trender och framtidsspaningar för yrkesfisket, strategiska utmaningar på vägen mot denna framtid, kritiska faktorer för att klara av de strategiska utmaningarna, samt slutligen funderingar kring planområdenas olikheter. Deltagarna fick individuellt fundera över sina svar som sedan grupperades med liknande andra lappar, dessa gavs rubriker och till sist prioriterades de inbördes av gruppmedlemmarna. Övningarna ledde både till nya insikter samt en sammanfattning över de strategiska frågor som diskuterats under de fyra arbetsmötenas gång.

Alla deltagare har bidragit till en bra diskussion under mötestillfällena. Mellan arbetspassen har respektive myndighet/organisation haft till uppgift att ta fram ytterligare bakgrundsmaterial i enlighet med beslut under möte. Vid möte 2,3 och 4 har en extern konsult från WSP haft i uppdrag att ta upp minnesanteckningar.

Underlag för diskussionerna har varit:

- 2015:2 Havsplanering – nulägesbeskrivning för 2014, 2015, Havs- och vattenmyndigheten
- FINFO 2006:1 Områden av riksintresse för yrkesfisket, 2006, Fiskeriverket
- Områden av riksintresse för friluftsliv, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Samtliga övriga områden av riksintresse enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken, underlag med områden lämpliga för sandutvinning från SGU, samt underlag över energikablar och telecomkablar från Svenska kraftnät och Post- och telestyrelsen.

Resultat

Målsättningar relaterade till temat

Samhällsmål/sektormål

Gruppen anser att de planeringsmål som Havs- och vattenmyndigheten tidigare har kommunicerat i dokumentet *Förslag till inriktning för havsplaneringen med avgränsning av miljöbedömningen* är funktionella för sektorn. Planeringsmålet för ett hållbart fiske är:

”Havsplanerna ska ge förutsättningar för ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske inom ramen för en ekosystembaserad förvaltning som inkluderar hänsyn både till viktiga livsmiljöer för fisk och för andra arter.

Särskild viktigt är integrering med planeringen av kustområdena, där det finns många viktiga livsmiljöer för fisk (lek- och uppväxtområden).”

Detta stämmer väl överens med den gemensamma fiskeripolitikens (EU's GFP) mål, det kapitel som rör yrkesfiske i den maritima strategin och med tidigare samhälls- och sektormål som formulerats av bland annat Jordbruksverket (Nationell strategisk plan för fiskerinäringen i Sverige 2007-2013) och som sammanfattar fiskets samhällsmål på ett bra sätt. Dessa översiktliga samhälls- och sektormål har varit en utgångspunkt för många av de diskussioner som gruppen har fört under arbetets gång:

”Den svenska fiskerinäringen, omfattande fångstsektor, vattenbruk och beredningsverksamhet sysselsätter drygt 4000 personer, och svarar för knappt 0,1 procent av Sveriges BNP. I ett nationellt perspektiv är det således en blygsam andel. Lokalt kan dock näringen ha en stor betydelse för försörjning och arbetstillfällen. Huvuddelen av fiskerinäringens verksamhet är lokaliserad utanför storstadsområdena, och påverkar således utvecklingen av landsbygden.

Det yrkesmässiga fisket har de senare åren haft en problematisk utveckling. Men fisket är en central del av resursutnyttjandet i det maritima landskapet. Kulturmiljön längs kusterna har under lång tid präglats av fiskets verksamheter och anläggningar, och det skulle få stora konsekvenser för kustmiljön om fisket försvinner. Fisket som ekonomisk, social och kulturell institution är en viktig del i våra kustområden. Minskningen av det småskaliga och lokala fisket har fått till följd att sysselsättningstillfällen på land, exempelvis i form av småskalig beredning samt förutsättningar för att bibehålla och utveckla en social och kommersiell service i skärgårdar och i glesbygdsområden, har minskat i många områden. Både vattenbruk och insjöfiske utgör en grund för arbetstillfällen på landsbygden.”

Efter arbetsgruppens möten har Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens gemensamma strategi ”Svenskt yrkesfiske 2020” getts ut. Även denna faller väl in i målen från havsplaneringens inriktningsdokument. Strategin innehåller inga kvantifierade målsättningar, men strategins mål och vision utgör en tydlig viljeinriktning och målsättningar som svarar mot de utmaningar som det svenska yrkesfisket står inför. I strategins vision står:

”År 2020 förvaltas, fördelas och nyttjas de svenska fiskresurserna miljömässigt långsiktigt hållbart. Inom de miljömässigt hållbara ramarna strävar förvaltningen efter att skapa största samhällsekonomiska värde inkluderande sociala och ekonomiska aspekter.

Det svenska yrkesfisket levererar förstklassiga råvaror till konsumenter och fiskberedningsindustri.

Fiskerinäringen kännetecknas som en trovärdig, ansvarsfull och lönsam bransch med goda framtidsutsikter.”

Trender

Hur kommer framtidens fiske att se ut? Under arbetsgruppens diskussioner så har framtiden för det svenska fisket och fisken diskuterats, både ur ett kortare (2035) samt ett längre (2050) perspektiv. Trender kan utvecklas

olika över tid och det är därför viktigt att diskutera både trendens riktning och styrka för att i ett tidigt skede kunna planera för framtiden.

Nedan följer en sammanställning av diskussioner i arbetsgruppen om trender kopplat till de aktuella årtalen.

Intresset år 2035

Det förväntas ske en rationalisering och effektivisering av svenskt fiske i framtiden. En strukturomvandling kommer troligen att ske där mindre båtar och enmansföretag i allt större grad ersätts av större och mer rationella enheter med högre kapacitet. Det småskaliga kustfisket ska samtidigt främjas.

Ändrade konsumtionsmönster kommer i framtiden även att påverka hur vi bedriver vårt fiske. Mer fokus på odling och mindre på jakt (som fiske på fiskebestånden kan ses som ibland) kan komma att bli en effekt av framtidens krav på tillgång och efterfrågan.

Under de kommande åren mot 2035 kommer vi även att se en teknikutveckling och anpassning för att minska fiskets påverkan på exempelvis bottenmiljöer. Vissa fångstmetoder, som exempelvis med passiva redskap, förväntas öka för att i en allt högre grad kontrollera och säkerställa rätt fångst.

Friluftsliv och rekreation bedöms bli allt viktigare i framtiden, särskilt i urbana områden. Som en följd av detta menar gruppen att fritidsfisket kommer att öka.

Intresset år 2050

Teknikutvecklingen kommer att fortsätta och nya fångstmetoder kommer att minimera fiskets bottenpåverkan. Vissa fångstmetoder, som exempelvis med passiva redskap, förväntas fortsätta öka för att i en allt högre grad kontrollera och säkerställa rätt fångst och maximera selektiviteten.

Rationaliseringen och effektiviseringen av den svenska fiskeflottan kommer att fortsätta.

Siktet är att 2050 kommer vi att ha en fullt miljöanpassad hållbar fiskeflotta.

Nya intressen kommer att påverka var fisket kan ske rent rumsligt. Samlokalisering med andra intressen kommer att bli vanligare, exempelvis vid vindkraftparker.

Trender, strategiska frågor och kritiska faktorer för yrkesfiskets framtid

Arbetsgruppen genomförde post-it-lappövningar under sitt fjärde möte med syftet att dokumentera viktiga trender och tendenser. För att möta framtidens utveckling och nå planeringsmålen krävs att strategiska

utmaningar klaras av samt att de kritiska faktorer som följer därav måste uppfyllas.

De trender som gruppen såg framför sig för yrkesfiskesektorn var i prioriterad ordning:

1. Effektivisering och rationalisering
2. Förändrad konsumtion – tillgång och efterfrågan
3. Miljöanpassning
4. Framtidsanpassning och Samlokalisering mellan olika intressen
5. Ökat friluftsliv

Arbetsgruppen listade vidare i en övning sina initiala bedömningar av de mest strategiska frågorna för yrkesfisket i arbetet med att möta en oviss framtid och nå sina mål enligt:

1. **Reglering och styrmedel** – Hur kommer detta att påverka framtidens fiskeflotta? Arbetsgruppen bedömer att det kommer ske en ökad miljöanpassning av både båtar och fiskemetoder i framtiden. Slopade bränslesubventioner, nya regelverk kring fiske i skyddade områden och reglering av fiskemetoder i vissa områden, kanske genom ett ökat fokus på burfiske och andra skonsamma fiskemetoder, kan komma att påverka framtidens fiskeflotta. En mer ekosystembaserad förvaltning av fisket kan även komma att påverka fördelning av fiskemöjligheter.
2. **Marknadspositionering** – vilken marknadsposition kommer fisket att ha i framtiden? Arbetsgruppen tror att fisket kommer att anpassas till ökad hållbarhet och spekulerar i att dyra sällanköpsprodukter från vissa fisker kan bli en följd av detta. Vi kanske i ökad grad kommer att vilja handla premiumvaror från vår lokala yrkesfiskare. Miljömärkt mat och lokalproducerat blir allt populärare i handeln. Det kommer därför troligen att ske en ökad marknadspolarisering där viss fisk, exempelvis vildfångad, blir mer exklusiv.
3. **Fiskens status** som mat – hur kommer vi att se på fisken som matresurs i framtiden? Arbetsgruppen bedömer att protein från växter och djurodning kommer att dominera även i framtiden. Över tid kommer våra konsumtionsmönster förändras och detta kommer påverka efterfrågan för vildfångad respektive odlad fisk. Andelen odlad fisk ökar kraftigt globalt och kommer i framtiden sannolikt att i högre grad utgöra ett "vardagsalternativ". Vildfångad fisk bedöms bli mer av en premiumvara och därmed öka i status.
4. **Levande kust och skärgård** – kommer vi i framtiden se ett storskaligt eller ett småskaligt fiske? Arbetsgruppen bedömer att det sannolikt kommer att bedrivas ett mer storskaligt fiske i framtiden,

kanske mest på Västkusten, och att den svenska fiskeflottan kan komma att rationaliseras bl.a. till följd av bristande lönsamhet och låg grad av förnyring inom delar av den svenska flottan. Detta kan bland annat innebära större och mer effektiva båtar. Både GFP (art 2.5.i) och miljömålen lyfter dock fram mål om främjande av ett småskaligt kustfiske. Det finns utvecklingsmöjligheter inom dagens fiske som kan möjliggöra ökad lönsamhet och utgöra motvikt till strukturomvandling till storskalighet.

Arbetsgruppen listade även sina initiala bedömningar av de mest kritiska faktorerna för yrkesfisket i arbetet med att möta en oviss framtid och nå sina mål enligt:

- 1. Regleringar och tillstånd som möjliggör hållbart nyttjande**
– Den svenska fiskerinäringen upplever en stor administrativ börda till följd av komplicerade regelverk. Bra och väl avvägda regleringar och tillstånd är en förutsättning för ett hållbart nyttjande av våra hav.
- 2. Forskning och utveckling (FoU)** - För att möta framtiden på ett bra sätt bedömer arbetsgruppen att det krävs en ökad satsning på forskning och utveckling för att öka selektiviteten i fisket, att maximera klimatanpassningen av det svenska fisket, samt att bättre förstå de vidare effekterna på ekosystemet av olika sorters fiske.
- 3. Fysisk planering** - Det kommer att bli mer konkurrens om utrymme i framtiden och detta kräver en integrerad hav-, kust- och landplanering. Samspel och samverkan mellan olika intressen och intressegrupper blir särskilt viktigt för att säkra en god planering. Utifrån arbetsgruppens perspektiv är det viktigt att anlägga ett adaptivt förhållningssätt då både fisk och fiskare rör sig över stora geografiska områden. Det måste därför finnas ett visst mått av flexibilitet i den framtida havsplaneringen utifrån ett fiskeperspektiv.
- 4. Viktiga intressenter** – Olika intressenter, både på nationell och internationell nivå har en stor påverkan på hur det svenska fisket bedrivs. Regleringar inom EU påverkar tillsammans med nationella bestämmelser exempelvis utvecklingen av det svenska yrkesfisket när det gäller kvoter, vilken typ av fiske som får bedrivas och vilken fisk som får dras upp. Regionaliseringen inom EU kommer på sikt att innebära ett ökat ansvar för förvaltningen för medlemsstaterna. Fiskets produkter konkurrerar på en ofta internationell marknad, vilket påverkar prissättning. Även rekommendationer från NGOs kan påverka efterfrågan och prisbild.
- 5. Bättre betalt för produkterna:** (Punkten tillagd efteråt under internsamråd) En utmaning för att uppnå god lönsamhet inom stora delar av det svenska fisket är att få bättre betalt för sina produkter.

Därför behövs bl.a. arbete med marknadsföring, en bättre bild av fisket och bättre kontakt mellan fiskare och kund.

Skillnader mellan planområdena

Den framtida havsplaneringen kommer att utgå från tre planområden - Västerhavet, Östersjön och Bottenhavet. Fiskets roll ser annorlunda ut i de tre områdena och vissa markanta skillnader lyfts fram nedan.

Västerhavet karaktäriseras av att det är ett förhållandevis litet och långsmalt planområde. Detta kombineras med stort tryck från flera sektorer. I Västerhavet är fiskeverksamheten omfattande. Detta gäller även för ett flertal andra sektorer, exempelvis försvar, energi och sjöfart. Västerhavet är även en viktig plats för reproduktion och rekrytering. Antalet fiskarter och även fiskare är större i detta planområde än i övriga. Bottentrålning efter räkor och fiske efter havskräfta är mycket viktigt för yrkesfisket på Västkusten. Allt detta tillsammans gör att den framtida planeringen blir särskilt viktigt i området då flera intressen ofta överlappar varandra. Beredningsindustrin är viktig på västkusten. Råvaran utgörs till största delen av importerad fisk och skaldjur.

Planområdet för **Östersjön** gränsar mot nio länder varför internationellt samarbete och samverkan blir särskilt viktigt. Inom planområdet sker mycket sjöfart och ett antal vindkraftsanläggningar planeras. Det finns även ett antal militära övningsområden inom planområdet. I Östersjön finns även viktiga reproduktions- och rekryteringsområden. Detta planområde har färre antal fiskarter än i Västerhavet, men fler än i Bottniska viken. Torsk, sill och skarpsill är de ekonomiskt viktigaste arterna. Bottentrålning förekommer till i höjd med Gotland. Den framtida havsplaneringen måste även i detta område ta hänsyn till flera intressen, då mycket överlappar.

Bottenhavet skiljer sig åt på flera sätt, inte minst genom vinterklimatet. Under en stor del av året är planområdet täckt av is varför yrkesfisket blir säsongsbundet. Fisket är av karaktären småskaligt kustfiske och färre arter fiskas. Bottentrålning sker för löjromsfiske i området från Skellefteå och norrut, annars fiskas mest skarpsill, strömming, lax och sik. Färre överlappande intressen finns. Här ses en trend där fritidsfisket med nät längs kusten minskat markant under en längre tid.

Det internationella perspektivet

Det internationella perspektivet spelar en stor roll för yrkesfisket då europeiska fiskefartyg kan röra sig i svenska vatten och vice versa. Mycket av den värdefulla fisk som landas i Sverige varje år fiskas utanför Sveriges

gränser. Detta kontrolleras i EUs gemensamma fiskeripolitik (GFP). Denna har ett fokus på långsiktigt hållbar förvaltning vilket kan påverka ett framtida yrkesfiske och därmed framtida användning av havet.

Det finns idag långt fler intressenter på havet än enbart fiskare. Detta medför potentiell konkurrens inom vissa områden, vilket kan påverka fisket negativt. Regleringar från Havs- och vattenmyndigheten har här tillsammans med samarbetet inom GFP och dess regionala forum (Scheweningen och BaltFish) en viktig roll att spela för att styra utvecklingen. Samt samarbetet med Norge och andra stater som fiskar i svenska vatten.

Planeringsområdet **Västerhavet** kommer att behöva ha en kontinuerlig dialog med Danmark. Lek- och tillväxtområden för vissa arter ligger ofta mellan dessa länder varför god samverkan är en nödvändighet. Viktigt svenskt fiske bedrivs i Nordsjön, utanför Sveriges gränser.

Planeringsområdet **Östersjön** gränsar mot ett antal länder, såsom Danmark, Tyskland, Polen och de baltiska staterna där viktigt svenskt fiske bedrivs. Fortsatt god samverkan och dialog mellan de olika länderna är viktig.

Planeringsområdet **Bottenhavet** gränsar till Finland och här finns redan idag ett gott samarbete.

Ett utbyte har påbörjats med Danmark, Tyskland, Estland och Litauen inom ramen för projektet Baltic Scope, om hur fisket representeras i de nationella havsplanerna och hur man kan tillgodose fiskets gränsöverskridande behov i dessa.

Kompletterande underlag

Befintligt underlag som lyfts fram

- Vägledning - reglering av fiske i marina skyddade områden, 2013, Havs- och vattenmyndigheten
- Maritima strategin, 2015, Näringsdepartementet
- "Svenskt yrkesfiske 2020", 2016, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten

Nytt underlag som tagits fram av arbetsgruppen

Arbetsgruppen gjorde under ett av mötestillfällena en analys av svenskt fiske utomlands – alltså det fiske som sker utanför svenskt vatten. I analysen kunde svenskt fiske i internationellt vatten särskilt pekas ut som särskilt intressant och omfattande i följande områden:

Viktigt svenskt fiske som bedrivs i Östersjön utanför Sveriges gränser

Område	Typ av fiske
Söder om södra Midsjöbanken	Torskfiske på polskt vatten. + SPF (Långline- och drivgarn kan finnas med i datat. Detta förbjöds år 2012.)
Norra Bornholm - Syd-sydvästra Bornholm	Torskfiske norr om Bornholm. Pelagiskt fiske.
Kreigers flak	Fiske längre ut i området kring Kreigers flak.
Odra bank	Pelagiskt fiske. Syd-sydvästkusten på Bornholm
Öster Gotland - Östersjön - Baltikum	Pelagiskt fiske, främst efter Sill/Skarpsill
Södra Bottenhavet	Pelagiskt fiske, främst efter Sill/Strömming.

Behov av nytt underlag

- Den tematiska arbetsgruppen har under arbetets gång diskuterat de befintliga riksintressena för fiske. Viktiga diskussionsfrågor har varit; vilka riksintresseområden för yrkesfiske är viktigare än andra, har vissa spelat ut sin roll, behöver nya läggas till? En process för att uppdatera riksintresset är en stor process som resurser måste allokeras för, något som inte ses som möjligt omgående. Däremot kommer kompletterande underlag till nuvarande riksintresse tas fram under år 2016 av Havs- och vattenmyndighetens fiskeavdelning med hjälp av SLU.
- Beskrivning och analys av interaktioner mellan olika sorters fiske och andra intressen behövs för att kunna ge underlag till planeringen. Kommer delvis med nya data från SLU under 2016.
- Relationen mellan riksintresse och planeringsunderlag har även diskuterats. Planeringsunderlag kan ge havsplanernas framtida användare lite mer specifika rekommendationer (exempelvis att 0-6 meter är generellt viktiga lekområden för flera fiskarter). Rekommendationer kan ges på en mer övergripande nivå i planeringsfasen för att sprida kunskap och information till kommunala och regionala planerare.

Sektorn och andra aktiviteter/användningar

Idag finns långt fler intressenter på havet än de traditionella verksamheterna fiske och sjöfart. Dessa intressen kan i vissa fall konkurrera med fisket om samma geografiska yta, vilket kan påverka fisket. Även konnektivitet mellan olika områden – hur områden hänger ihop – blir viktigt för att få en helhetsbild över användningen av havet och de intressen som existerar inom dess ramar.

Arbetsgruppen gick under möte tre och fyra igenom befintliga riksintresseområden för yrkesfiske längst Sveriges kust. Dessa kategoriserades utifrån tre parametrar: *Möjlig samexistens*, *problematiske konflikter* samt *områden med konkurrerande intressen*.

- Samexistens beskriver ett tillstånd då olika intressen kan existera tillsammans.
 - I vissa situationer finns det även synergieffekter mellan olika intresseområden. Möjliga synergier beskriver därför tillstånd då olika intressen inte bara kan samexistera, utan även dra nytta och utvecklas tillsammans.
- Områden med konkurrerande intressen är områden där samexistens kan åstadkommas mellan olika intressen endast under vissa villkor.
 - Problematiske konflikter beskriver situationer där olika intressen står i motsats till varandra och där samexistens inte är möjlig.

Eftersom fiskets behov i riksintresset representeras i form av både viktiga fiskeområden samt viktiga livsmiljöer för kommersiellt intressant fisk, så behöver interaktioner med andra intressen ses i båda dessa perspektiv. Dessutom finns det ofta en inneboende konflikt inom riksintresse yrkesfiske mellan dessa två perspektiv. Fiskets interaktioner med andra aktiviteter är specifikt för vilken fiskemetod som används och när man fiskar.

Nedan beskrivs yrkesfisket som aktivitet i relation till övriga tematiska områden medan interaktioner mellan fiskens livsmiljöer har analyserats mer ingående i tematiska arbetsgruppen för naturvård.

Figur 1. Resultat från fiskegruppens kartövning: Områden med konkurrerande intressen, samexistens, synergier och konflikter med andra intressen samt övriga synpunkter med förklarande anmärkningar. Kartan finns att laddas ner i full storlek från www.havochvatten.se.

Samexistens

Vilka användningar kan samexistera med sektorn yrkesfiske?

Sektor – Försvar

I de flesta fall och situationer kan fiskeri- och försvarsverksamhet samexistera. I vissa geografiska områden så sker dock militärövningar, bland annat skjutövningar, som kan förhindra viss fiskeriverksamhet. Övningarna sker i regel endast under kortare perioder under året och kommuniceras ofta i god tid till fiskare varför dessa områden bedöms kunna samexistera.

Sektor – Energi

Viss samexistens kan ske mellan dessa verksamhetsområden. I stort är möjligheten till samexistens beroende på vilken typ av fiske som sker i det specifika området. Vissa områden bottenrålars exempelvis inte på grund av marin topografi och bidrar därmed inte till en potentiell konflikt mellan exempelvis kabeldragning och bottenrålning. Vissa fiskesätt är mer lämpliga i relation till energiområdet, exempelvis vid vindkraftparker. Här kan exempelvis burfiske användas som fångstmetod.

Sektor – Naturvård

Områden för naturvård skyddar marina habitat och därmed lekområden och tillväxtplatser för fisk.

Sektor - Regional utveckling

Det nationella och regionala perspektivet är viktigt att belysa och få in i havsplaneringen. I vissa områden kan det exempelvis finnas särskilda ekonomiska intressen som är viktiga att skydda, exempelvis kring hamnar. Fiskeriverksamheten kommer att kunna samexistera med turism, fritidsfiske och regional utveckling även i framtiden.

Sektor – Sjöfart

Vissa trafikleder går idag nära geografiska områden som är viktiga för fiskerinäringen. Vid dessa fungerar samexistens bra förutsatt att större fartyg inte går utanför de markerade lederna. Mindre fiskebåtar har lättare att väja för större båtar och fartyg varför problem ofta undviks. Vid andra typer av fiskesätt, exempelvis vid fiske med icke översegelingsbara passiva redskap, så finns dock vissa konflikter eftersom fiske då inte kan ske i eller i anslutning till farleder.

Möjliga synergier

Förslag på generella lösningar

Ett antal generella lösningar har diskuterats i arbetsgruppen när det gäller fiskets relation till övriga intressen och vilka synergieffekter som kan uppnås. Inom energiområdet finns det en synergi mellan vindkraftparker och fiskens reproduktion då kraftparksfundamenten kan bidra med viss

rev-effekt. Olika fiskesätt, t.ex. burfiske, kan innebära att fiske kan bedrivas inom vindkraftsparker.

Det finns även vissa synergieffekter mellan fiske och naturvård, då vissa områden med områdesskydd ur naturvårdssynpunkt även är viktiga uppväxtområden för fisk.

Sektor – Försvar

Inga synergier mellan fiskeri- och försvarsverksamhet har identifierats.

Sektor – Energi

Vindparksområden kan fungera som skyddade lekplatser och uppväxtområden för vissa fiskarter. I dessa områden kan båtar ej tråla varför miljön skyddas mot mänsklig påverkan. Då dessa områden inte är lämpliga för vissa typer av fiske (såsom trålning) så kan alternativa fiskemetoder komma att användas. Burfiske är ett exempel på ett alternativt fiskesätt som skulle kunna fungera bra i vindkraftsområden.

Sektor – Naturvård

Skyddade områden är ur ett större geografiskt perspektiv positivt för fisket eftersom skyddade områden har positiva effekter för fiskbestånd. Dessa områden är ofta kustnära eller vid utsjöbankar. Fredningsområdenas föreskrifter och områdenas geografiska sträckning kan utformas efter områdets respektive bevarandesyfte (t.ex. skydd av fiskbestånd eller miljö). Fiskeriaktiviteter från såväl yrkesfiske som fritidsfiske bör kunna medges under särskilda villkor om de bedrivs på sådant sätt att syftet med skyddet upprätthålls (ex. Kosterhavets nationalpark). Mellan fiske och naturvård finns därför en naturlig synergi.

Sektor - Regional utveckling

Riksintresse MB 4 kap skyddar värdefulla landskap där småskaligt yrkesfiske är en del. Dessa områden är viktiga för regional utveckling. I framtiden kan det även finnas synergier med ett växande vattenbruk.

Sektor – Sjöfart

Inga synergier mellan fiskeriverksamhet och sjöfart har identifierats.

Konkurrerande intressen

Förslag på generella lösningar

Ett antal generella lösningar har diskuterats i arbetsgruppen när det gäller fiskets relation till övriga tematiska områden. I vissa fall så finns ett väl fungerande samarbete, där yrkesfiskare kan planera och undvika potentiella konflikter i god tid. Förvaret kommunicerar generellt i god tid när skjutövningar ska ske och yrkesfiskare behöver hålla sig borta.

Utrymmeskonflikter på ytan, exempelvis mellan större och mindre båtar, bedöms även vara enklare att lösa då mindre båtar på ett enklare sätt snabbt kan väja. Konflikter kan dock uppstå vid fiske med särskilda

fångstmetoder, exempelvis nät, där större båtar riskerar att köra över utlagda fångstredskap. Denna konflikt kan ofta på ett enkelt sätt avhjälpas genom att på ett tydligt sätt markera farleder för sjöfart och större fartyg, men större utrymmesbehov för farleder innebär att en mindre yta är tillgänglig för fiske med passiva redskap.

Sektor – Försvar

Konflikter mellan fiskeri- och försvarsverksamhet uppstår vid de tillfällen då försvaret har militärövningar, exempelvis skjutövningar. Detta händer dock sällan varför konflikten ej bedöms som särskilt stor. Ofta kan fiskare välja att arbeta vid ett annat område vid dessa tillfällen.

Sektor – Energi

I flera fall uppstår en konflikt mellan fiskeri- och energiverksamhet. Kablar på botten utgör ibland ett hinder för bottentrålning. Nya geografiska områden för kabeldragning planeras i dagsläget, bland annat för el, tele och data, varför denna konflikt kan förstöras i framtiden. Vindkraftsparkar kan även i ett initialt skede skrämja bort fisk på grund av höga ljudnivåer. Nya typer av energilösningar, såsom vågkraft, kan även utgöra en framtida konflikt.

Sektor – Naturvård

Vissa geografiska områden är idag fredade från vissa fiskesätt, exempelvis bottentrålning. Fiskeskyddade områden är idag en konflikt och kommer att vara så även i framtiden, särskilt om antalet fiskeskyddade områden växer.

Sektor - Regional utveckling

Fritidsfiske kan utgöra en mindre konflikt, särskilt vid utsjöbankar. Yrkesfiskare och fritidsfiskare konkurrerar här om samma fångst. I övrigt finns inga större konflikter.

Sektor – Sjöfart

Farleder för sjöfart och större fartyg kan medföra en potentiell konflikt då vissa typer av fiske, exempelvis med nät, begränsas. Detta är särskilt ett problem vid större farleder. Om sjöfarten ökar i framtiden kan denna konflikt komma att växa och bli mer påtaglig i framtiden.

Problematiska konflikter

Sektor – Försvar

Konflikter mellan fiskeri- och försvarsverksamhet uppstår vid de tillfällen då försvaret har militärövningar, exempelvis skjutövningar. Spår från övningar, exempelvis odetonerade sjunkbomber eller torpeder, kan utgöra ett fysiskt hot mot fiskare. Provsprängningar kan även skada eller döda fiskar.

Sektor – Energi

I flera fall uppstår en konflikt mellan fiskeri- och energiverksamhet. Kablar på botten utgör ofta ett hinder för bottentrålning. Nya geografiska områden

för kabeldragning planeras i dagsläget, bland annat för el, tele och data, varför denna konflikt kan förstöras i framtiden. Vindkraftsparker kan även i ett initialt skede skrämja bort fisk på grund av höga ljudnivåer. Nya typer av energilösningar, såsom vågkraft, kan även utgöra en framtida konflikt.

Sektor – Naturvård

Vissa geografiska områden är idag fredade från vissa fiskesätt, exempelvis bottentrålning. Fiskeskyddade områden är idag en konflikt och kommer att vara så även i framtiden, särskilt om antalet fiskeskyddade områden växer.

Sektor - Regional utveckling

Fritidsfiske kan utgöra en mindre konflikt, särskilt vid utsjöbankar. Yrkesfiskare och fritidsfiskare konkurrerar här om samma fångst. I övrigt finns inga större konflikter.

Sektor – Sjöfart

Farleder för sjöfart och större fartyg kan medföra en potentiell konflikt då vissa typer av fiske, exempelvis med nät, begränsas. Detta är särskilt ett problem vid större farleder. Om sjöfarten ökar i framtiden kan denna konflikt komma att växa och bli mer påtaglig i framtiden.

Fritidsfiske och rekreation

Under det fjärde arbetsmötet diskuterade gruppen även fritidsfiskets behov och egenskaper. Gruppen diskuterade fritidsfisket på samma sätt som yrkesfisket; viktiga konflikter, konkurrerande intressen samt om vissa intressen kan samexistera med fritidsfisket.

Gruppen diskuterade var gränsen mellan yrkes- och fritidsfiskare går – kan det vara samma person? Gränsen mellan yrkesfiske (fiske med fiskelicens) och fritidsfiske är tydlig. För att få sälja fisk fångad i havet ska man ha fiskelicens vilken Havs- och vattenmyndigheten beslutar om. Slutsatsen av diskussionen var att i de flesta fall är det inte samma personer som driver fisketurismföretag som yrkesfiskare. Dessa kräver båda i vart fall entreprenörsanda men fisketurismföretagande kräver även nya typer av kunskaper än vad yrkesfiskare traditionellt har i bagaget.

Yrkesfisket sätter allt som oftast gränserna för fritidsfisket. Ibland kan det dock vara tvärt om, exempelvis vid hummerfiske – här är det mest fritidsfiskare som tar upp den största andelen av fångsten. Ibland fiskar dock grupperna på samma ställen. Detta innebär en fysisk konflikt då de konkurrerar om samma fångst på samma yta. Yrkesfiskare håller dock ofta till längre ut än vad fritidsfiskare generellt går. Det kan även utvecklas hybridverksamheter mellan fritids- och yrkesfiske som till exempel i dagens hummerfiske.

I vissa fall kan det även finnas synergier mellan yrkesfisket och fritidsfisket. Ett exempel av en positiv synergi är mellan naturvård och fritidsfiske där

ett gott exempel är Åtta Fjordar. I relation till detta kan vi ställa Natura 2000-området Bratten vid norra västkusten där vi istället har en konflikt mellan naturvård och fritidsfiske då fritidsfiskare påverkar botten vid ankring på rev.

Kulturmiljö. Samexistens på gränsen till synergi. De konkurrerar inte.

Energi. Skyddade områden kring vindparksområden. Avlysa fritidsfiskare vid särskilda områden. Konflikt – både med yrkes- och fritidsfiskare.

Sjöfart. Fritidsfiskare är mer mobila – detta ger en samexistens. De kan snabbt väja för ett större fartyg då de ofta har små och snabba båtar.

Övrigt att uppmärksamma

Avsnitt att vidareutveckla i havsplaneringsarbetet

- Helt naturligt så blev det i gruppen diskussioner med en viss blandning av det fiske som sker innanför planområdet och det som sker i det område som planen ska hantera. För läsaren som inte har någon större kunskap om fiskets bedrivande bör man påpeka detta i vidare havsplaneringsarbete och vara tydlig när man diskuterar fiske som i huvudsak bedrivs utanför planområdet. Till exempel bedrivs huvuddelen av hummerfisket inom det kommunala planeringsområdet.
- Mycket av det fiske, och eventuella konflikter som beskrivs, utgår från det pelagiska fisket. Skillnaderna mellan planområdena framgår i denna rapport, men få exempel belyses från annat fiske än det pelagiska. Detta måste breddas i följande havsplaneringsarbete.
- Det är även viktigt att den strategiska rapporten ”Svenskt yrkesfiske 2020”, framtagen av Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten gemensamt 2016, behandlas mer ingående i havsplaneringens vidare arbete, eftersom det ska vara ett vägledande strategiskt dokument. Särskilt bör man då lyfta fram strategins vision och formuleringen av målet som gäller långsiktigt hållbar utveckling. Den rapporten blev klar efter arbetsgruppens sista möte och har därför inte diskuterats av gruppen.
- Rätt begrepp måste användas. Kan vara rörigt med Bottenhavet, Bottenviken och Bottniska viken. Bottenhavet går upp till Norra Kvarken och norr om Kvarken har vi Bottenviken. Hela området benämns Bottniska viken, vilket även är planområdets namn och utbredning.
- Havsplaneringen ska även bidra till att uppfylla de miljö kvalitetsmål och havsmiljöförordningens mål som berör fiskets bedrivande. Detta måste utvecklas vidare i den följande havsplaneringsarbetet.

- Havsplaneringen kan också komma att bidra till genomförandet av en ekosystemansats i fisket, i enlighet med artikel 2.3. i EU's Gemensamma Fiskeripolitik och Havs- och vattenmyndighetens regeringsuppdrag om ekosystembaserad fiskeriförvaltning, genom att tillgängliggöra en plattform för utbyte med andra förvaltningsområden.
- Utveckling och förutsättningar skiljer sig åt markant i de tre havsområdena och detta måste tydligt belysas i det fortsatta havsplaneringsarbetet.
- Havsplaneringens fortsatta arbete bör även nämna foderfiske som är en betydande andel av det fiske som bedrivs idag och beskriva utvecklingen för det.
- Den eventuella rumsliga konflikten mellan fritidsfiske och yrkesfiske vid hummerfiske kan behöva utredas för vidare havsplaneringsarbete.
- Vidare underlag behöver tas fram, även i dialog med fiskebranschen, för att vidare specificera interaktioner mellan olika typer av fiske och andra havsintressen.
- I det fall ett företag drivs med fritidsfiske i centrum så benämns det som att man då är en fisketurismföretagare. Begreppen måste i påföljande arbete skiljas på och tydliggöras; yrkesfiske, fisketurismföretagande eller fritidsfiske.

Rekommendationer för planeringsarbetet

Som rekommendation inför det fortsatta planeringsarbetet vill arbetsgruppen poängtera problematiken i att dokumentera fisken och fiskets dynamiska egenskaper i en statisk plan. Då både fisk och fiskare rör sig över stora områden är det svårt att geografiskt rita in gruppens intressen på en karta. Platser som har varit, eller är, viktiga för fisk och fiske behöver inte nödvändigtvis vara samma platser som är viktiga imorgon. Detta innebär att det behöver finnas en viss flexibilitet i det framtida planeringsarbetet och att fiskets anspråk i högre grad än för de flesta andra tematiska områden behöver uttryckas som principer – till skillnad från geografiskt utpekade anspråk. Dessa principer kan även kopplas till geografiska områden under vissa villkor, som eventuellt behöver tillåtas variera över tid. . Ett angreppssätt kan vara att göra en strategisk bedömning av kumulativa effekter på olika typer av fiske för olika planeringsscenarier.